

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

AVRUPA İNSAN HAKLARI
MAHKEMESİ KARARLARI BÜLTENİ

(Seçme Kararlar)

Eylül- 2023

Sayı 27

İçindekiler

YAŞAM HAKKI.....	2
ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI	5
ADİL YARGILANMA HAKKI	8
ÖZEL VE AİLE HAYATINA SAYGI HAKKI	14
TOPLANTI VE DERNEK KURMA ÖZGÜRLÜĞÜ	19

1

YAŞAM HAKKI

1. Ainis ve diğerleri / İtalya¹ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranların yakını C.C'nin gözaltında iken aşırı dozda uyuşturucu nedeniyle öldüğü olayda yaşam hakkının ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuranların yakını C.C uyuşturucu ticareti yapma şüphesiyle gözaltına alınmıştır. Polis tutanaklarına göre C.C o sırada uyuşturucunun etkisi altında görünmekte, hem fiziksel hem de ruhsal anlamda sağlıklı bulunmamakta ve kendine zarar vermeye çalışmaktadır. Devam eden süreçte C.C polis merkezine götürülmüş olup rahatsızlıkları devam etmiş ve gözaltında iken hayatını kaybetmiştir.

Olay hakkında açılan ceza soruşturması, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilerek sonuçlanmış, başvuranlar tarafından idare aleyhine açılan tazminat davası ise reddedilmiştir. Ancak dava sırasında alınan raporda C.C'nin iki kez uyuşturucu aldığı bunlardan ilkinin gözaltına alınmadan önce, diğerinin ise polis merkezinde ölümünden hemen önce alınmış olabileceği belirtilmiştir. Rapora göre alınan ikinci doz, ölümcül niteliktedir. Başvuranlar bu kapsamda idarenin kusurundan yola çıkarak C.C'nin ölümü nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ("*AİHS veya Sözleşme*") 2. maddesinin ihlâl edildiğinden şikâyetçi olmuşlardır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ("*AİHM veya Mahkeme*") Değerlendirmesi

Mahkeme'ye göre, yetkili makamlar, kimliği belirlenen bir bireyin hayatına üçüncü bir şahıs veya kendisi tarafından yöneltilen gerçek ve acil bir riskin varlığını öngörebilmeli, bu riski önlemesi beklenebilecek tedbirleri almalıdır. Bu husus devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Bu noktada ispat yükü idareye aittir ve Mahkeme gerçekten pozitif yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini dikkatlice incelenmek zorundadır.

Mahkemenin tespitlerine göre, polis merkezinde CC'nin aşırı doz uyuşturucu alabileceği tahmin edilebilir olmasa da C.C.'nin, uyuşturucunun etkisi altında gerek genel sağlık gerekse ruhsal sağlığının yerinde olmayacak şekilde merkeze getirildiği tutanaklarla sabittir. Bu tutanaklarda C.C.'nin kendine zarar vermeye çalıştığı da ifade edilmiştir. Bu noktada Mahkeme, C.C'nin gözaltındaki sıradan bir insandan çok daha hassas ve zarar görebilir bir konumda olduğuna dikkat çekmiştir. C.C.'nin bu durumuna rağmen tıbbi destek verilmediği sabit bir gerçektir.

Mahkeme, pozitif yükümlülüklerin yetkililere orantısız bir yük getirmeyecek şekilde yorumlanmaması gerektiğinin bilincinde olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, yetkililerin bilgisi dâhilinde olan unsurlar ve C.C.'ye herhangi bir tıbbi müdahale yapılmadığı ve polis merkezine vardığında kontrol edilmediği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır.

¹ Ainis ve diğerleri / İtalya Kararı, No. 2264/12, 14 Eylül 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226476>

Mahkeme, Hükümet'in, başvuruların, C.C.'nin gözaltında tutulduğu süre boyunca yeterince gözetim altında tutulmadığı yönündeki iddialarına karşı tatmin edici ve ikna edici argümanlar veya kanıtlar sunmadığını tespit etmiştir. Bu sonuçlar kapsamında Mahkeme C.C'nin yaşam hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir.

2

ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI

2. Melia / Gürcistan² Kararı

Öz: *Başvuru, bir grup göstericinin meclise zorla girmesine yol açtığı gerekçesiyle tutuklanması talep edilen Gürcistan'ın ana muhalefet partisi lideri olan başvuranın, kefalet koşuluyla serbest kalmayı reddetmesi üzerine tutuklanması nedeniyle Sözleşme'nin 5 § 1 (c) ve 18. maddelerinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuran tutuklandığı sırada Gürcistan'ın ana muhalefet partisinin genel başkanıdır. Meclis binasının önünde yaklaşık 12 bin kişinin yer aldığı gösteriyi düzenleyenlerden biri olan başvuran gösteri sırasında konuşma yaparak birtakım yetkililer istifa etmediği takdirde kalabalığı protestonun şiddetini artırmaya ve meclise barışçıl bir şekilde girmeye çağırmıştır. Bunun üzerine göstericilerin polis bariyerlerine doğru ilerleyerek meclise girmeye çalışması sonucu çıkan olaylarda çok sayıda kişi yaralanmıştır.

Söz konusu gösteriyi organize edenlerden biri olması nedeniyle başvuran hakkında ceza davası açılmıştır. Tutuklama talebini değerlendiren yerel mahkeme başvuranın kaçacağına, delilleri karartma girişiminde bulunacağına ve tekrar suç işleyeceğine dair şüphelerin bulunduğunu belirtmiştir. Mahkeme bunlara rağmen tutuklamanın ölçüsüz olacağını belirterek başvuran hakkında belirli şartlar altında kefalet hükümleri uygulamaya karar vermiştir. Kefaletle serbest kalan başvuran yaklaşık bir yıl sonra elektronik kelepçesini çıkardığı ve bu sebeple artırılan kefalet bedelini ödemeyi bu kez reddettiği için tutuklanmıştır.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi

Başvuranın kefaletle serbest bırakılmasına ilişkin kararlarda atıf yapılan ve dosyada mevcut kamera kayıtlarının yeterli makul şüphe oluşturduğuna karar veren Mahkeme, yerel makamların söz konusu kararlarıyla başvuranın kaçacağına, delilleri karartacağına ve yeniden suç işleyeceğine ilişkin şüpheleri ayrıntılı olarak gerekçelendirdiğini değerlendirmiştir. Ayrıca söz konusu kararlarda yer verilen gerekçelerin tutuklama sırasında da geçerli olduğunu belirtmiştir. Mahkeme sonuç olarak Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

Mahkeme 18. maddeye ilişkin değerlendirmesinde öncelikle yerel mahkemenin ilk olarak tutuklama tedbirine başvurmayı reddettiğini vurgulamıştır. Ayrıca başvurana uygulanan ilk tedbirlerin onun milletvekili olarak sorumluluklarını yerine getirmesine engel olacak nitelikte olmadığı gibi milletvekili seçimlerine etkin katılımının sağlanması için başvuran hakkında yürütülen ceza yargılamasının genel seçimden önce askıya alındığını kaydetmiştir.

² Melia / Gürcistan Kararı, No. 13668/21, 7 Eylül 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226433>

Öte yandan başvuranın kefalet bedelini ödemeyi reddettiğini de hatırlatarak tüm bu sebeplerle tutuklamanın ardından iktidar partisi yetkilileri tarafından yapılan yorumların tutuklamanın gizli bir amacı olduğunu göstermede yeterli olmayacağını belirtmiştir.

Sonuç olarak Mahkeme, başvuran tarafından ileri sürülen hususlar ayrı ayrı veya birlikte ele alındığında tutarlı bir şekilde gizli bir amaca işaret etmediğinden Sözleşme'nin 18. maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

3

ADİL YARGILANMA HAKKI

3. Van den Kerkhof / Belçika³ Kararı

Öz: *Ev satış sözleşmesinin iptali talepli davanın 7 yıl 8 ay sürede karara bağlanamamasına ilişkin başvuruda; AİHM, Brüksel yargı bölgesindeki yargılamaların çok uzun sürmesine ilişkin sorunların yapısal nitelikte olduğunu ve yalnızca başvuranın kişisel durumuyla sınırlı olmadığını da işaret ederek, makul sürede yargılanma hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir.*

Başvuran, 2015 yılında, Brüksel İlk Derece Mahkemesine, satın aldığı dairenin satış sözleşmesinden doğan yükümlülüklerin eksik olarak yerine getirildiğini iddia ederek sözleşmenin iptali için bir dava açmıştır. 2017 yılında yerel mahkeme başvuranın satış sözleşmesinin yok hükmünde olduğunun tespiti talebini reddetmiş ancak diğer talepleri incelemek üzere yargılama yapmak üzere dosya açılmasına karar vermiştir. Davalılar bu kararı temyiz etmiştir. 2018 yılında, karşı tarafın temyiz talebi Temyiz Mahkemesi önünde beklerken, bu mahkeme tarafından başvurana dosyanın Mart 2026'dan önce incelenemeyeceği bildirilmiştir.

Başvuran, davasındaki gecikmeler nedeniyle Ulusal Yargı Konseyi'ne ve Adalet Bakanlığı'na şikâyette bulunmuştur. 2021'de Brüksel Temyiz Mahkemesi, temyiz başvurusunu reddetmiş ve 2017'de verilen ilk derece mahkemesi kararını onamış ve dosyayı başvuranın diğer talepleri ile ilgili inceleme yapmak üzere İlk Derece Mahkemesi'ne göndermiştir. Brüksel İlk Derece Mahkemesi önünde ilk olarak duruşmanın Mart 2022'de yapılması planlanmış ancak davadan sorumlu yargıcın yokluğu ve yargıç eksikliği nedeniyle duruşmanın Kasım 2023'e ertelenmesine karar verilmiştir. 2022 yılında, ilgili mahkeme, hâkim eksikliği nedeniyle artık davaları zamanında göremeyeceğini kabul etmiş olup AİHM'e sunulan bilgilere göre, yargılama hala devam etmektedir. Başvuran, Brüksel İlk Derece Mahkemesi önündeki yargılamaların uzunluğunun makul süre içinde yargılanma hakkını ihlâl ettiğini ileri sürerek başvuru yapmıştır.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi

Mahkeme, yargılamanın 7 yıl 8 aydır sürdüğünü ve taraflarca sunulan bilgilere göre dosyanın hala beklemede olduğunu tespit etmiş ve bu tespit ışığında Sözleşme ile güvence altına alınan haklara saygı gösterilmesini sağlamanın öncelikle ulusal mahkemelere bağlı olduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme'ye göre, ulusal mahkemeler adil yargılanma hakkı doğrultusunda makul bir süre içinde adaleti sağlamadığı takdirde sistem düzgün bir şekilde işleyemeyecek, bu durum ise halkın yargı sistemine olan güvenini etkileyecek ve sonuç olarak

³ Van den Kerkhof / Belçika Kararı, No. 13630/19, 5 Eylül 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226415>

Sözleşme'nin dayandığı hukukun üstünlüğünü ciddi şekilde tehlikeye atacaktır. Mahkeme, bu değerlendirmeler ışığında davanın makul bir süre içinde görülmediğine ve adil yargılanma hakkını düzenleyen madde 6 §1'nin ihlâl edildiğine karar vermiştir.

Mahkeme ayrıca Sözleşmenin 46. maddesi (Kararların bağlayıcılığı ve infazı) bağlamında da değerlendirme yapmış ve Brüksel yargı bölgesindeki yargılamaların uzunluğuna ilişkin sorunların yapısal nitelikte olduğunu ve yalnızca başvuranın kişisel durumuyla sınırlı olmadığını da tespit etmiştir. Mahkeme, Adalet Konseyi'nin Haziran 2022'de Brüksel Temyiz Mahkemesi'nde gerçekleştirdiği denetim sonucu ortaya koyduğu bulguları da işaret ederek Belçika'nın, Brüksel adli bölgesinde makul sürede yargılanma hakkını sağlamak için gerekli önlemleri alması gerektiğine karar vermiştir.

4. Hanževački / Hırvatistan⁴ Kararı

Öz: *Başvuru, Hırvatistan Anayasa Mahkemesi'nin kabul edilebilirlik kriterlerini geriye dönük olarak uygulamak suretiyle başvuranın şikâyetini kabul edilemez bulması nedeniyle başvuranın mahkemeye erişim hakkının ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuran çeşitli suçlar nedeniyle cezaevinde bulunduğu sırada cezaevindeki koşulların yetersizliği sonucunda kişilik haklarının zarar gördüğünden bahisle Devlet aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, başvuranın, kişilik haklarının manevi tazminata hükmedilmesini haklı kılacak ağırlıkta, yoğunlukta ve sürede ihlâl edildiğini kanıtlayamadığı gerekçesiyle başvuranın talebini reddetmiştir. Bu karar istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

Başvuran Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunarak, cezaevlerindeki koşulların hem Sözleşme'ye hem de iç hukuka aykırı olarak insanlık dışı ve aşağılayıcı olduğunu iddia etmiş; ayrıca, yerel mahkemelerin, bu bağlamdaki zararın tazmini yönündeki talebini, yeterli gerekçe olmaksızın, hatalı ve keyfi bir şekilde reddetmelerinden ve kendisi aleyhine yargılama masraflarına hükmetmelerinden şikâyetçi olmuş; Anayasa'nın ilgili maddelerinin yanı sıra Sözleşme'nin 3, 6 ve 13. maddeleri ile korunan haklarının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, başvuranın yargılama masraflarına ilişkin şikâyetini dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle; tutukluluk koşullarına ilişkin şikâyetini ise başvuranın, şikâyet konusu tutukluluk koşullarında kaldığı süre boyunca mevcut önleyici iç hukuk yollarını tüketmemiş olması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

⁴ Hanževački / Hırvatistan Kararı, No. 49439/21, 5 Eylül 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226419>

Mahkeme'nin Değerlendirmesi

Mahkeme öncelikle konuya ilişkin öncü karar niteliğinde olan Ulemek/Hırvatistan (no. 21613/16, 31 Ekim 2019) kararına ve Hırvat hukuk sisteminin yetersiz cezaevi koşullarına ilişkin hem önleyici hem de telafi edici hukuk yolları sağladığına değinmiştir. Buna göre, önleyici hukuk yolu, doğrudan cezaevi idaresine ve/veya ceza infaz hâkimine şikâyetle bulunmayı içerirken, telafi edici hukuk yolu, ilgili hukuk mahkemeleri nezdinde açılan davalarda Devletten tazminat alma olasılığıyla ilgilidir. Ulemek davasında Mahkeme, başvuranın mevcut önleyici hukuk yollarını tüketmek zorunda olmadığına karar vermiştir. Buna paralel olarak ulusal hukukta, söz konusu önleyici hukuk yolunun kullanılması, daha sonraki tazminat yargılamasına ilişkin bir anayasal şikâyetin kabul edilebilirliği için gerekli bulunmamaktaydı.

Ancak, daha sonra Hırvatistan Anayasa Mahkemesi, içtihadını değiştirerek; bir kişinin, şikâyet ettiği cezaevi koşullarında kaldığı süre boyunca önleyici hukuk yolunu uygun bir şekilde kullanmamış olması halinde, tazminat davası sonrasında yetersiz tutukluluk koşullarına ilişkin şikâyetlerini Anayasa Mahkemesi önünde dile getiremeyeceğine karar vermiştir.

AİHM kararında, Anayasa Mahkemesi'nin yeni içtihadının geriye dönük niteliğine ilişkin endişelerini dile getirmiş, Anayasa Mahkemesi kararının nasıl uygulanacağına ilişkin bir geçiş dönemi de öngörülmediğinden yeni kabul edilebilirlik şartının geriye dönük olarak uygulanmasının, öngörülebilirlik sorununu ortaya çıkardığını belirtmiştir. Mahkeme'ye göre bu durum, başvuranın Anayasa Mahkemesi'ne erişim hakkına yönelik bir kısıtlama teşkil etmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin uygulamasında geriye dönük etki yaratan beklenmedik değişiklik nedeniyle, başvuran artık yeni getirilen önleyici hukuk yolunu kullanma koşulunu yerine getirebilecek durumda değildir.

Mahkeme sonuç olarak, başvuranın artık yerine getiremeyeceği usule ilişkin bir koşulun öngörülemeyen bir şekilde geriye dönük olarak uygulanmasının, başvuranın mahkemeye erişimini, bu hakkın özüne zarar verecek ölçüde kısıtladığı sonucuna varmış ve Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir.

5. Bavçar / Slovenya⁵ Kararı

Öz: *Başvuru, eski bir siyasetçi ve iş adamı olan başvuranın ilk derece mahkemesi tarafından mahkûmiyetine hükmedilmesinin ardından söz konusu mahkûmiyet hükmü kesinleşmeden Slovenya Adalet Bakanı ve Başbakan tarafından kamuoyuna yapılan açıklamalar nedeniyle masumiyet karinesinin, yerel mahkemelerin başvuranın dolaylı kastının*

⁵ Bavçar / Slovenya Kararı, No. 17053/20, 7 Eylül 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-226432>

kara para aklama suçundan cezai sorumluluğunu doğurabileceği şeklindeki yorumu ile ise kanunilik ilkesinin ihlâl edildiği iddialarına ilişkindir.

Başvuran hakkında kara para aklama suçuna ilişkin 2016 yılında yapılan yeniden yargılama sonucunda; ilk derece mahkemesi başvuranın atılı suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

Başvuranın 2015 yılındaki bozma öncesi ilk mahkûmiyetinden sonra sağlık durumunun kötü olması sebebiyle cezası talebi üzerine ertelenmiştir. Ancak, yeniden yargılama sonucu mahkûmiyetinden kısa bir süre sonra, bir internet sitesinde başvuranın basketbol oynadığı bir video yayınlanmıştır. Aynı gün medyada geniş yer bulan bu video ile ilgili o dönemin Adalet Bakanı ("Bakan"), kendisiyle yapılan bir televizyon röportajı esnasında, özetle şunları söylemiştir:

“Şu anda yaşananlar ancak Slovenya hukukunun yüzüne vurulan bir tokattır... Eğer bu dava [Bavčar] zamanaşımına uğrarsa, burada defalarca size taahhütte bulundum ve yerine getirdim, buna sebebiyet verenleri en ağır şekilde cezalandıracağımı sizlere bildiriyorum. ... Davanın zamanaşımına uğramayacağına inanıyorum, ama şayet dava zamanaşımına uğrarsa birçok insanın hesap vermesi gerekecek ve ben ilk hesap soran olacağım.”

Bakanın söz konusu açıklaması, Yüksek mahkeme başkanı ve diğer hâkimlerin tepkisine neden olmuştur. Ayrıca, Bakan'ın açıklamasından kısa bir süre sonra dönemin Başbakanı bir parlamento oturumu sırasında özetle hükümetin “*muhtemelen hapis cezasını çekmesi gereken kişilerin basketbol oynamasını engellemesi*” gerektiğini dile getirmiştir.

Daha sonra başvuran, söz konusu mahkûmiyet kararına Bakan ve Başbakan'ın açıklamalarının bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkını ve masumiyet karinesini ihlâl ettiği iddiasını da belirterek itiraz etmiştir. Yüksek mahkemenin başvuranın itirazını reddetmesiyle başvuran hakkındaki hüküm kesinleşmiştir. Başvuranın Bakan ve Başbakanın eleştirel açıklamalarına ilişkin aynı gerekçelerle Temyiz Mahkemesi'ne ve Anayasa Mahkemesi'ne yapmış olduğu başvurular reddedilmiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi

Mahkeme, Bakanın ve Başbakanın, devletin yürütme organının en üst düzey temsilcileri olmaları nedeniyle masumiyet karinesini saygı gösterme yükümlülüğü altında olduklarını, sarf ettikleri sözlerin sert ve düşüncesiz bir üslupla söylendiğini ve söz konusu yetkililerin açıklamalarında özenli bir dil kullanmadıklarını belirtmiştir. Öte yandan, Mahkeme, Bakanın ve Başbakanın kullandığı kelimelerin, Yüksek Mahkeme'nin karar verme sürecinde önyargıya sebep olabilecek ve kamuoyunun başvuranın mahkûmiyeti kesinleşmeden önce suçlu olduğuna inanmasına yol açabilecek etkiye sahip olması ve yerel mahkemelerin bu eleştirel açıklamaları

yeterince incelemeyen başvuranın itirazlarını reddetmesi nedeniyle Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinin (masumiyet karinesi) ihlâl edildiğine karar vermiştir. Diğer yandan; Mahkeme, yerel mahkemelerin iç hukuku yorumlama ve uygulama şeklinin, başvurana isnat edilen suçun özünü tutarlı ve öngörülebilir nitelikte olduğu sonucuna vararak Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

4

ÖZEL VE AİLE HAYATINA SAYGI HAKKI

6. A.A.K./Türkiye⁶ Kararı

Öz: Dava başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte mimar ve özel ders öğretmeni olan başvurunun teşhis edilen paranoid bozuklukları nedeniyle 4 yıl boyunca vesayet altında tutulmasının Sözleşme'nin 8. maddesini ihlâl ettiği şikâyetleriyle ilgilidir.

Başvuran hakkında devlet memuruna hakaret etmek suçundan cezalandırılması için açılan soruşturma kapsamında Savcı, başvurunun psikiyatrik yönden değerlendirilmesi için Adli Tıp Kurumu tarafından muayene edilmesini ve vesayet altına alınmasının gerekli olup olmadığı hususunun incelenmesini istemiştir. Başvuran hakkında açılan vesayet davası kapsamında 14 Ağustos 2009 tarihinde tanzim edilen psikiyatrik muayene raporuna göre, başvuran "*paranoid*" kişilik bozukluğundan mustarip olup vesayet altına alınması gerekmektedir.

Başvuran, ilgili Baro'dan hakkında açılan vesayet davasında kendisini temsil etmek üzere, adli yardım yoluyla bir avukatın atanmasını istemiş ve M.A. isimli avukat adli yardım yoluyla başvurunu temsil etmeye başlamıştır. Ancak daha sonra avukat M.A., başvurunun tamamen hukuka aykırı şekilde kendisinden mahkeme hakimine itiraz etmesini istediğini ve bu nedenle görevinden istifa ettiğini açıklamış ve Baro tarafından avukatın istifa talebi kabul edilerek başvurana sağlanan adli yardım iptal edilmiştir. 24 Kasım 2009 tarihinde ise başvurana vasi olarak kocası atanmıştır. Başvuranın ve vasisinin itirazı üzerine, başvuran İstanbul Adli Tıp Kurumu Genel Kurulu tarafından yeniden muayene edilmiş ve fakat önceki adli-tıbbi raporun herhangi bir çelişki içermediği ve bu nedenle karara dayanak oluşturmaya yeterli olduğu gerekçesiyle bu talep de reddedilmiştir. Daha sonra, başvurunun vesayet kararına karşı yaptığı temyiz talebi de reddedilmiş ve vesayet kararı kesinleşmiştir. Yaklaşık dört yıl sonra 9 Temmuz 2014'te başvurunun vasisi vesayet tedbirinin kaldırılması talebiyle yerel mahkemeye başvurarak, başvuran hakkında düzenlenen önceki raporlarda eşinin iyileşmesinin uygun tedaviyle mümkün olduğunun belirtildiğini ve başvurunun artık herhangi bir belirgin hastalık belirtisi göstermediğini ileri sürmüş ve yeniden muayene edilmesini istemiştir. Yerel mahkemenin talebi kabulü üzerine başvuran hakkında düzenlenen adli-tıbbi muayene raporunda başvurunun "*obsesif-kompulsif-narsisistik*" kişiliğinin akıl sağlığını tehlikeye atacak kadar ciddi bir eşiğe ulaşmadığı ve vesayet altında kalması için herhangi bir nedenin olmadığı mütalaa edilmiştir. Bunun üzerine yerel mahkeme 19 Mart 2015 tarihli kararıyla ihtilafli vesayet tedbirini kaldırmıştır.

⁶ A.A.K. / Türkiye Kararı, No. 56578/11, 3 Ekim 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-227714>

Mahkeme'nin Değerlendirmesi

Mahkeme ilk olarak başvuranın başvuru konusu davada bir avukat ile yeterince temsil edilmediğine dair şikâyeti hakkında karar vermeden önce bizzat kendisinin davaya ne ölçüde katılabildiği hususunun değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda Mahkeme, başvuru konusu davaya başvuranın yeterince katılabildiğini ve söz konusu davanın zaten re'sen araştırma ilkesine tabi olup taraflar sunulmuş olsun veya olmasın gerekli tüm delillerin yerel mahkemece toplanması gerektiğine işaret etmiştir. Bu çerçevede Mahkeme, Türk yargı mekanizmasının gerekli adalet ve titizlikle hareket ettiğini, başvuranın akli melekelerinin yetkili bir uzman bilirkişi kurulu tarafından olası adaletsizlikleri önleyecek şekilde incelendiğini belirtmiştir. Ayrıca Mahkeme başvuranın, başvuru konusu yargılamanın her aşamasına dâhil olup, bizzat dinlendiğini ve iddialarını ortaya koyabildiğini, müdahalenin, yetkili ve tarafsız yerel mahkemelerin sorumluluğunda olup başvuranın refahının korunmasına ilişkin meşru hedefle tutarlı olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda Mahkeme, dava kapsamında, başvuru konusu vesayet tedbirine getirilen süre sınırı, amacı ile bu tedbirin kaldırılması için sağlanan iç hukuk yolları göz önüne alındığında, bu tedbirin orantısız ve/veya başvuranın durumu için uygunsuz olduğunu gösteren hiçbir unsurun bulunmadığına karar vermiştir.

Ayrıca yerel yargısal makamlar, 19 Mart 2015 tarihinde, ihtilafli vesayet tedbirinin kaldırılmasına karar vermiş olup, başvuranın öne sürdüğünün aksine, bu son tıbbi sonuçlar hiçbir şekilde ilk vesayet kararını geçersiz kılmamıştır. Zira o zamana kadar hazırlanan hiçbir bilirkişi raporu tedavisi mümkün olmayan bir klinik tabloyu bildirmemiştir. Yine, Mahkeme'ye göre, eğer başvuranın kocası olan vasisi bu adımı atmamış olsaydı ne olacağına dair spekülasyon yapmaya da gerek yoktur çünkü ilgili Kanun başvurana zaten bunu yapma yetkisini vermiştir. Açıklanan bu nedenlerle Mahkeme, başvuranın 8. madde kapsamında özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlâl edilmediğine hükmetmiştir.

7. N.F. ve diğerleri / Rusya⁷ Kararı

Öz: *Başvurular, bir kısmı mahkûmiyetle sonuçlanmış bir kısmı Af Kanunu'nun uygulanması ya da taraflar arasında uzlaşmaya varılması nedenleriyle durdurulmuş ceza yargılamalarına ilişkin verilerin İçişleri Bakanlığı tarafından işlenmesi nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında özel hayata saygı hakkının ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuranlar hakkında çeşitli tarihlerde başlatılan ceza kovuşturmalarının bir kısmı daha sonra Af Kanunu'nun uygulanması ya da taraflar arasında uzlaşmaya varılması nedenleriyle

⁷ N.F. ve diğerleri / Rusya Kararı, No. 3537/15, 12 Eylül 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226467>

durdurulmuş; mahkûmiyetle sonuçlananların bir kısmı infaz edilmiş bir kısmı da herhangi bir nedenle mahkemeler tarafından kaldırılmıştır.

Başvuranlar, haklarındaki ceza kovuşturması ya da mahkûmiyetlerine ilişkin bilgilerin İçişleri Bakanlığınca işlenmesi ve depolanması işleminin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla söz konusu verilerin silinmesine yönelik taleplerinin İçişleri Bakanlığınca reddedilmesi üzerine İdare Mahkemesine başvurmuşlardır. İdare Mahkemesi, İçişleri Bakanlığının söz konusu verileri işlemeye yetkisinin bulunduğu, söz konusu bilgilerin saklanması gerektiği gerektiğiyle talebin reddine karar vermiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi

Mahkeme, durdurulan cezai kovuşturma süreçlerine ilişkin bilgiler ile ceza mahkûmiyetlerine ilişkin bilgilerin kamu makamları tarafından işlenmesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğunu belirtmiştir. Mahkeme, müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelemesinde; yasal dayanağın Polis Kanunu ile Kişisel Veri Kanunu hükümlerinde yer aldığını belirtmiştir. Mahkeme, başvuranlar hakkındaki verilerin işlenmesinin suçun önlenmesi ve başkalarının haklarının korunması şeklinde meşru amacının bulunduğunu da kaydetmiştir.

Mahkeme müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığı başlığı altında yaptığı incelemede şu değerlendirmelerde şu değerlendirmelerde bulunmuştur;

Mahkeme, somut olayda bir kişi cezai bir kovuşturmaya tabi olduğu anda hakkında çok fazla verinin toplanıp depolandığını, söz konusu verilerin suçun niteliğine ve ağırlığına bakılmaksızın toplandığını, dolayısıyla söz konusu veri toplama ve depolama sisteminin kapsamının geniş olduğunu belirtmiştir. Mahkeme söz konusu verilen toplanması usulünün Bakanlık emirleri ile düzenlendiğini, söz konusu emirlerin gizli ve kamunun ulaşımına kapalı olduğunu ve bu yetkinin kullanılmasında Bakanlığa tanınan takdir yetkisinin kötüye kullanıma karşı yeterli güvencelerle dengelenmediğini belirtmiştir. Mahkeme, haklarında mahkûmiyet kararı bulunmayan başvuranlar açısından verilerin sürekli işlenmesinin özellikle rahatsız edici olduğunu, çünkü masumiyet karinesine sahip olan başvuranların mahkûm edilmiş kişilerle aynı muameleye maruz kalacağını; öte yandan mahkûmiyet hükümleri infaz edilen ya da kaldırılan kişiler açısından da söz konusu kişilerin sosyal olarak yeniden entegrasyonu göz önüne alındığında söz konusu verilerin işlenmesinin yine de rahatsız edici nitelikte olacağını belirtmiştir.

Sonuç olarak Mahkeme söz konusu verilerin işlenmesi ile çatışan kamu ve özel çıkarlar arasında adil bir denge kurulamadığını, devlet tarafından takdir marjının aşıldığını ve müdahalenin orantısız olduğunu belirterek Sözleşmenin 8. maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir.

5

TOPLANTI VE DERNEK KURMA ÖZGÜRLÜĞÜ

8. *Csiszer ve Csibi / Romanya*⁸ Kararı

Öz: *Başvuru, geçmişte Romanya ordusuna karşı savaşmak üzere Macar askeri birlikleri tarafından oluşturulan Székely Taburu'nun kuruluşunu anmak amacıyla, Romanya'nın ulusal bayramı olan 1 Aralık 2010'da bir toplantı düzenlemek isteyen başvurulara izin verilmemesi nedeniyle Sözleşmenin 11. maddesinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuranlar Lóránt Csiszer ve Barna Csibi, sırasıyla 1978 ve 1979 doğumludurlar. Başvuranların ikisi de Romanya vatandaşıdır ve Romanya'da yaşamaktadırlar. Başvuranlar Macar halkıyla tarihi bağları olan, Macarca konuşan bir etno-dil grubu olan Szekler etnik grubuna aidiyetlerini iddia etmektedirler. Belediye meclisi, Romanya ulusal bayramı olan 1 Aralık 2010 gününü kutlamak için şehir merkezinde askeri geçit töreni ve bir dizi açık hava konseri de dâhil olmak üzere çeşitli etkinlikler düzenlemiştir. Başvuranlar ise belediye başkanlığına yazılı olarak başvurarak 1 Aralık 2010 tarihinde şehir merkezinde “Székely taburunun kuruluşunu ve faaliyetlerini” anmak için bir toplantı düzenlemek istediklerini bildirmişlerdir. Söz konusu Székely taburu ise, 1 Aralık 1918'de Transilvanya'ya giren Romanya ordusuna karşı savaşmak üzere Macar askeri birlikleri tarafından oluşturulan bir taburdur. Belediye meclisi hâlihazırda onaylanmış olan başka bir etkinliğin aynı yerde gerçekleştirilmesi nedeniyle talebinin reddedildiğini bildirmiş ve konsey ayrıca şehir merkezinde başka bir yerde toplantı yapılmasına izin vermeyi de reddetmiştir. Başvuranlar Bölge Mahkemesinde belediye kararına karşı idari dava açmış ancak dava yerel Mahkeme tarafından reddedilmiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi

Mahkeme, öncelikle demokratik sürecin aktörleri olarak gösteri düzenleyen ve gösterilere katılan kişilerin bu süreci düzenleyen kurallara uymalarının önemli olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, bir toplantıda karışıklıkların önlenmesi amacıyla hangi önlemlerin uygun olduğuna karar verme konusunda ulusal makamların geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu yinelemiştir. Ayrıca Mahkeme, hukuka aykırı bir durumun toplanma özgürlüğünün ihlâlini haklı kılmadığı gibi kanuna aykırı bir toplantıya karşı gösterilen resmi hoşgörünün de sınırlarının davanın özel koşullarına bağlı olduğunu belirtmiştir.

Başvuranlar herhangi bir şiddet içeren davranışla suçlanmamış olsalar da Mahkeme, yetkililerin durumun hızla kötüleşmesinden korkmuş olabileceklerinin anlaşılabilir olduğunu belirtmiştir. Mahkeme yasal olarak planlanan etkinliklerin ölçeği göz önüne alındığında, ulusal

⁸ *Csiszer ve Csibi / Romanya* Kararı, No.71314/13-68028/14, 5 Mayıs 2020.
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202456>

makamların şehrin aynı bölgesinde aynı anda düzenlenen iki halka açık toplantının güvenliğini sağlamanın kolay olmayacağını belirtmiştir.

Sonuç olarak Mahkeme, ulusal makamların takdir marjını aşmadıklarını değerlendirmiş ve şikâyet konusu cezaların da "demokratik bir toplumda gerekli" ve "güdülen amaçla orantılı" olarak değerlendirilebileceği gerekçesi ile Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

Milli Müdafaa Cad. No: 8 Bakanlıklar Kızılay/ANKARA

T: 0 (312) 549 59 05 F: 0 (312) 549 59 27

e-mail: inhak@adalet.gov.tr